

Entsatz	
1. Aeneas und der Etruskerkönig Tarchon (X 147-162)	87
2. Rückkehr zum Lager (X 256-275)	87
3. Tod des Pallas (X 440-509)	88
Waffenstillstand	
1. Totenklage (XI 203-217)	90
2. Friedensvorschlag des Latinus (XI 225-335)	90
3. Drances (XI 336-375)	90
4. Turnus (XI 376-444)	92
5. Abbruch der Verhandlungen (XI 445-462)	93
Entscheidung	
1. Vorbereitung des Zweikampfes (XII 161-215)	94
2. Vereitelung des Zweikampfes (XII 216-269)	94
3. Entscheidung im Olymp (XII 791-841)	96
4. Entscheidung zwischen Aeneas und Turnus (XII 887-952)	97
	99
MATERIALIEN ZUR INTERPRETATION DER AENEIS	101
1. Reden	101
2. Zentrale Begriffe	101
3. Prodigien	102
4. Naturszenen	102
5. Vergleiche	103
	103
ÜBERSETZUNGSPROBEN ZU AENEIS IV 522 ff.	104

VITA P. VERGILII MARONIS

1. P. Vergilius Maro Mantuanus parentibus modicis fuit ac praecipue patre, quem quidam opificem figulum, plures Magi cuiusdam viatoris initio mercennarium, mox ob industriam generum tradiderunt. 2. Natus est Cn. Pompeio Magno M. Licinio Crasso primum consulibus Iduum Octobrium die in pago, qui Andes dicitur et abest a Mantua non procul. 3. Praegnans eum mater somniavit enixam se laureum ramum, quem contactu terrae coaluisse et excrevisse ilico in speciem maturae arboris refertaeque variis pomis et floribus, ac sequenti luce cum marito rus propinquum petens ex itinere devertit atque in subiecta fossa partu levata est. 4. Ferunt infantem, ut sit editus, neque vagisse et adeo miti vultu fuisse, ut haud dubiam spem superioris geniturae iam tum daret.
5. 6. Initia aetatis Cremonae egit usque ad virilem togam, quam XVII anno natali suo accepit iisdem illis consulibus iterum, quibus erat natus, evenitque, ut eo ipso die Lucretius poeta decederet. 7. Sed Vergilius a Cremona Mediolanum et inde paulo post transiit in urbem.
8. Corpore et statura fuit grandi, aquilo colore, facie rusticana, valetudine varia; nam plerumque a stomacho et a faucibus ac dolore capitis laborabat, sanguinem etiam saepe reiecit.
9. Cibi vini que minimi, libidinis in pueros pronioris. 11. Cetera sane vita et ore et animo tam probum constat, ut Neapoli >Parthenias< vulgo appellatus sit, ac, si quando Romae, quo rarissime commeabat, viseretur in publico, sectantis demonstrantisque se subterfugeret in proximum tectum. 12. Bona cuiusdam exulantis offerente Augusto non sustinuit accipere. 13. Possedit prope centiens sestertium ex liberalitatibus amicorum habuitque domum Romae Esquiliis iuxta hortos Maecenatianos, quamquam secessu Campaniae plurimum uteretur. 14. Parentes iam

grandis amisit, ex quibus patrem captum oculis; et duos fratres germanos, Silonem inpuerem, Flaccum iam adultum, cuius exitum sub nomine Daphnidis deflet.

15. Inter cetera studia medicinae quoque ac maxime mathematicae operam dedit. Egit et causam apud iudices unam omnino nec amplius quam semel; 16. nam et in sermone tardissimum ac paene indocto similem fuisse Melissus tradit.

17. Poeticam puer adhuc auspicatus in Ballistam ob infamiam latrociniorum coopertum lapidibus distichon fecit:

40 >Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus;
nocte die tutum carpe viator iter!<

Deinde Catalepton (et Priapea et Epigrammata) et Diras, item Cirim et Culicem, cum esset annorum XVI; scripsit etiam, de qua ambigitur, Aetnam. 19. Mox cum res Romanas inchoasset, 45 offensus materia ad Bucolica transiit, maxime ut Asinium Pollionem, Alfenum Varum et Cornelium Gallum celebraret, quia in distributione agrorum, qui post Philippensem victoriam veteranis triumvirorum iussu trans Padum dividebantur, indemnem se praestitissent. 20. Deinde scripsit Georgica in honore 50 Maecenatis, qui sibi mediocriter adhuc noto opem tulisset adversus veterani cuiusdam violentiam, a quo in altercatione litis agrariae paulum afuit, quin occideretur. 21. Novissime Aeneidem inchoavit, argumentum varium ac multiplex et quasi amborum Homeri carminum instar, praeterea nominibus ac 55 rebus Graecis Latinisque commune, et in quo, quod maxime studebat, Romanae simul urbis et Augusti origo contineretur.

22. Cum Georgica scriberet, traditur cotidie meditato mane plurimos versus dictare solitus ac per totum diem retractando ad paucissimos redigere, non absurde carmen se more ursae 60 parere dicens et lambendo demum effingere. 23. Aeneida prosa prius oratione formatam digestamque in XII libros particulatim componere instituit, prout liberet quidque, et nihil in ordinem arripiens. 24. Ac ne quid impetum moraretur, quaedam imperfecta transmisit, alia levissimis versibus veluti fulsit, quos 65 per iocum <pro tibicinibus> interponi aiebat ad sustinendum opus, donec solidae columnae advenirent. 25. Bucolica triennio, Georgica VII, Aeneida XI perfecit annis.

26. Bucolica eo successu edidit, ut in scaena quoque per cantores crebro pronuntiarentur. 27. Georgica reverso post Actiacam victoriam Augusto atque Atellae reficiendarum 70 faucium causa commoranti per continuum quadriduum legit, suscipiente Maecenate legendi vicem, quotiens interpellaretur ipse vocis offensione. 28. Pronuntiabat autem cum suavitate, cum lenociniis miris, 29. ut Seneca tradidit Iulium Montanum poetam solitum dicere: involaturum se Vergilio quaedam, si 75 et vocem posset et os et hypocrisis; eosdem enim versus ipso pronuntiante bene sonare, sine illo inanes esse mutosque. 30. Aeneidos vixdum coeptae tanta exstitit fama, ut Sextus Propertius non dubitaverit sic praedicare:

>Cedite Romani scriptores, cedite Grai:
nescio quid maius nascitur Iliade< -, 80

31. Augustus vero – nam forte expeditione Cantabrica aberat – supplicibus atque etiam minacibus per iocum litteris efflagitaret, ut >sibi de Aeneide<, ut ipsius verba sunt, >vel prima carminis ὑπογραφή vel quodlibet κῶλον mitteretur<. 32. Cui 85 tamen multo post perfectae demum materia tres omnino libros recitavit, secundum quartum sextum, sed hunc notabili Octaviae adfectione, quae, cum recitationi interesset, ad illos de filio suo versus: >Tu Marcellus eris< defecisse fertur atque aegre fociata. 33. Recitavit et pluribus, sed neque frequenter et ea fere, de quibus ambigebat, quo magis iudicium 90 hominum experiretur.

35. Anno aetatis quinquagesimo secundo inpositurus Aeneidi summam manum statuit in Graeciam et in Asiam secedere triennioque continuo nihil amplius quam emendare, ut reliqua 95 vita tantum philosophiae vacaret. Sed cum ingressus iter Athenis occurrisset Augusto ab oriente Romam revertenti destinaretque non absistere atque etiam una redire, dum Megara vicinum oppidum ferventissimo sole cognoscit, languorem nactus est eumque non intermissa navigatione auxit ita, ut gravior alio 100 quanto Brundisium appelleret, ubi diebus paucis obiit XI. Kal. Octobres Cn. Sentio Q. Lucretio consulibus. 36. Ossa eius Neapolim translata sunt tumuloque condita, qui est via Puteolana intra lapidem secundum; in quo distichon fecit tale:

105 ›Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope; cecini pascua rura duces.‹

37. Heredes fecit ex dimidia parte Valerium Proculum fratrem alio patre, ex quarta Augustum, ex duodecima Maecenatem, ex reliqua L. Varium et Plotium Tuccam, qui eius Aeneida post
110 obitum iussu Caesaris emendaverunt. 39. Egerat cum Vario, priusquam Italia decederet, ut, si quid sibi accidisset, Aeneida combureret; at is facturum se pernegarat. Igitur in extrema valetudine adsidue scrinia desideravit, crematurus ipse; verum nemine offerente nihil quidem nominatim de ea cavit. 40.
115 Ceterum eidem Vario ac simul Tuccae scripta sua sub ea condicione legavit, ne quid ederent, quod non a se editum esset. 41. Edidit autem auctore Augusto Varius, sed summatim emendata, ut qui versus etiam imperfectos, si qui erant, reliquerit; quos multi mox supplere conati non perinde valuerunt ob
120 difficultatem, quod omnia fere apud eum hemistichia absoluto perfectoque sunt sensu, praeter illud: ›quem tibi iam Troia‹. 42. Nisus grammaticus audisse se a senioribus aiebat Varium duorum librorum ordinem commutasse, et qui nunc secundus sit, in tertium locum transtulisse, etiam primi libri
125 correxisse principium his versibus demptis:

›Ille ego, qui quondam gracili modulatus avena
carmina et egressus silvis vicina coegi,
ut quamvis avido parerent arva colono,
gratum opus agricolis, at nunc horrentia Martis
arma virumque cano . . . ‹

130 43. Obtrectatores Vergilio numquam defuerunt, nec mirum, nam nec Homero quidem. 46. Asconius Pedianus libro, quem contra obtrectatores Vergilii scripsit, pauca admodum obiecta ei proponit eaque circum historiam fere, et quod pleraque ab Homero sumpsisset; sed hoc ipsum crimen sic
135 defendere adsuetum ait: ›cur non illi quoque eadem furta temptarent? Verum intellecturos facilius esse Herculi clavam quam Homero versum subripere‹. Et tamen destinasse secedere, ut omnia ad satietatem malevolentium decideret.

CATALEPTON

V.

Neubeginn

Ite hinc, inanes, ite, rhetorum ampullae,
inflata rhuso non Achaico verba,
et vos, Seli que Tarquiti que Varroque,
scholasticorum natio madens pingui;
ite hinc, inane cymbalon iuventutis. 5
tuque, o mearum cura, Sexte, curarum,
vale, Sabine; iam valete, formosi!
nos ad beatos vela mittimus portus
magni petentes docta dicta Sironis
vitamque ab omni vindicabimus cura. 10
ite hinc, Camenae; vos quoque ite iam sane,
dulces Camenae – nam fatebimur verum:
dulces fuistis –, et tamen meas chartas
revisitote, sed prudenter et raro!

VIII.

Heimat

Villula, quae Sironis eras, et pauper agelle,
verum illi domino tu quoque divitiae:
me tibi et hos una mecum, quos semper amavi,
si quid de patria tristius audiero,
commendo inprimisque patrem: tu nunc eris illi, 5
Mantua quod fuerat quodque Cremona prius.